

MOLLA BAHTİYAR: İŞİD'İN SEBEBİ SOSYO-EKONOMİK SORUNLAR VE DEMOKRASİ EKSİKLİĞİ

KYB Genel Başkan Yardımcısı
Molla Bahtiyar

Molla Bahtiyar olarak bilinen Hikmet Muhammet Kerim, 1976 yılında Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) partisi lider kadrosuna dâhil olmuştur. 2001 yılında KYB Siyasi Bürosu üyesi olan Molla Bahtiyar, 2009'da söz konusu büronun yürütme organının üyesi, 2010'da ise başkanı olmuştur. 1996 yılından itibaren KYB'nin tüm medya ilişkilerinden sorumlu olan Molla Bahtiyar'ın eserlerinden bazıları şunlardır: Tarihe Karşı (1998), Soğuk Savaş Sonrası Demokrasi (1999), Modernizm ve Post-Modernizm Kısacasında Demokrasi (2000).

ORSAM: Suriye'deki durum bir halk ayaklanması olarak başladı, ancak daha sonra militarize oldu ve bir çatışmaya dönüştü. Bu durum ise büyük ölçüde komşularını etkiliyor. Çatışmanın Kürtler üzerinde etkisi daha karmaşık. Bir yandan çatışmadan doğrudan etkileniyorlar, diğer yandan ise Kürtler için bazı fırsatlar doğuyor. Bunlar Suriye krizinin Kürtler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine ilişkin kişisel görüşlerdir.

Molla Bahtiyar: Türkiye'den bir düşünce merkezi ile bir araya gelmek ve bu durumları değerlendirmekten memnuniyet duydum. Kürtlerin durumundan kaynaklanan endişeler üzerine daha fazla dikkat ve ilgi göstermenize sevindim. Bu tarz araştırmalar ve düşünce merkezleri ile gerçekleştirilen toplantılar, tarafların birbirlerini daha yakından tanımalarına katkıda bulunmak-

tadır. Suriye krizi, Ortadoğu'daki tüm krizlerin parçasıdır. Bir Kürt olarak, halkımıza bazı politikaların dikta edildiği görüşündeyim. İngiliz ve Fransız sömürgeciliği bu etkilerden, politikaların ve zihniyetin değişiminden sorumludur. Geçtiğimiz yüzyılda bizler mağdur olduk ve bu tür politikalar ile kısıtlandık. Bu durumu tam olarak anlamadan sömürgeci güçler tarafından bize dayatılan kararları uyguluyoruz ve sonuç olarak da kavga edip birbirimizi katliyoruz. Suriye, tüm bölgenin siyasi krizlerinin ve siyasi sorunlarının merkezi haline gelmiştir. Şu anda Suriye'de yaşananların olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tür sonucu bulunmaktadır. Türkiye, Ortadoğu'nun İspanyası gibidir, Suriye ise bir Afrika devleti gibidir. Türkiye, ilk defa Arap ayaklanmalarının yanında yer almaktadır. Demokrasi ve özgürlük için bir iradenin olmasından ötürü ayaklanmalar olumlu sonuçlar vermektedir. Bu olaylarda

olumlu sonuçlar negatif yönleri geçersiz kılar. Mücadele ve iç savaş, İspanya'da (Franco dönemi İspanyası) olduğu gibi Suriye'de de tekrar etmekte ve insanların ölümüne neden olmaktadır. Bu savaşa ve kan dökülmesine kolayca çözüm bulmanın mümkün olduğunu düşünüyorum. Suriye'de yaşananların etkilerinden biri de Kürdistan'ın ve yönetiminin olumsuz etkilenmesidir. Bu ayaklanmada insanların aldıkları tutum, yani halk devriminin silahlı mücadeleye dönüşmesi yanlıştır. 1998 yılında Ortadoğu'daki ayaklanmalar üzerine kitap yazan ilk kişiyim. Ortadoğu'daki insanlar tarafından bir ayaklanma başlatılacağını ilk ben ifade ettim. Kitabımda halk devriminin silahlı mücadeleye dönüşmesinin büyük bir hata olacağını belirtmiştim. Bu ikisinin karıştırılması 8 milyon insanın evlerinden edilmesine, yarım milyon insanın öldürülmesine ve pek çok terörist grubun Suriye'ye akmasına neden olmuştur. Ekonomi profesörlerinin tahminlerine göre Suriye ekonomisinin düzeltilmesi için 200 milyar dolar gerekmektedir ki bu durum krizin olumsuz bir yönüdür. Stratejik boyut olarak, tüm bu olumsuz yönlere rağmen, Suriye'de sürecin zafer ile sonuçlanacağından ve hepimize demokrasi getireceğinden şüphe duymuyorum.

Sahip olduğunuz vizyoner bakış açısının Türkiye'nin Başbakanı Ahmet Davutoğlu ile çok benzer olduğunu vurgulamak istiyorum. Arap

ayaklanmaları başladığında, Davutoğlu da bölgede devrimler ve dönüşümlerin ertelendiğini, böyle bir dönüşümün çok daha önce Ortadoğu'da gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, kendisi pek çok olumsuz güvenlik sorunlarının olduğunu düşünmektedir. Fakat uzun vadede dönüşümün bölgenin geleceği için, Araplar, Kürtler ve Türkler için olumlu sonuçlar getireceğini belirtmektedir. Arap Baharı'na ilişkin bu perspektif, sizin yaklaşımınızla oldukça benzeşmektedir. Daha spesifik olarak, yeni bölgesel ortamın Suriye, Türkiye, Irak ve belki İran'daki Kürtlerin durumuna etkilerini değerlendirmeniz mümkün mü? Bu durum genel olarak bölgedeki Kürtlere nasıl katkıda bulunacaktır?

Sayın Davutoğlu'nun da teyit ettiği gibi bu devrimler gecikmiş devrimlerdir ve bu yüzyılda gerçekleşmeleri kaçınılmazdır. Kürtler içinse gecikmeli devrim söz konusu değildir; onlar her zaman ayaklanmışlardır, fakat Kürtlerin sorunu haklarının ertelenmiş olmasıdır. Kürtleri dört parçaya bölen ülkelerde Kürtlerin hakları verilmezse devrim gerçekleşmeyeceği açıktır. Kürdistan'ın diğer bölgelerinde devrimlerin gerçekleşmesi normaldir ve bizler onlara destek veriyor ve onlarla empati kuruyoruz. Castro, Che Guevara ve diğer devrim generallerini seviyoruz. Devrimciydiler ve onları

Sayın Davutoğlu'nun da teyit ettiği gibi bu devrimler gecikmiş devrimlerdir ve bu yüzyılda gerçekleşmeleri kaçınılmazdır. Kürtler içinse gecikmeli devrim söz konusu değildir; onlar her zaman ayaklanmışlardır, fakat Kürtlerin sorunu haklarının ertelenmiş olmasıdır.

destekledik. Elbette ki diğer Kürt liderleri de devrimci olarak değerlendiriyorum. Özgürlük için mücadele ediyorlar. Özgürlük için 'senin için doğru ve benim için yanlış' şeklinde kabul edemezsiniz. Özgürlük aynı hava gibidir; nefes aldığınızda, su içtiğinizde özgürsünüzdür, bunu yapmaya hakkınız vardır ve özgürlük de aynı böyledir. Özgürlüğe sahip olma, onu tatma hakkınız vardır; doğa gibidir. Dünyada herhangi bir hükümet, kendilerinin su içmeye hakkı olduğunu iddia ederken kendi halkına su içmeye hakkın yok diyemez. Herhangi bir hükümetin bir çiçeğe bakma hakkı var ise, sizin de çiçeğe bakma hakkınız olur. Arap bir filozof olan Halil Cibran "eğer köleleri uyurken görürseniz, onları uyandırmayın; çünkü belki özgürlüğün rüyasını görüyorlardır" demektedir. Eğer biz Kürtler olarak köleler isek, özgürlüğü hayal ediyoruz. Bu bizim hakkımızdır. Rojava'daki son olayları destekliyoruz. Eğer Irak Kürdistan'ın bu tarafında herhangi bir Kürt, devrime ve Rojava'daki mücadeleye karşı çıkarsa, binler sokaklara dökülür. Türkiye durumu anladı ve biz bir devlet olmadığımız için Peşmergenin kendi toprakları üzerinden Rojava'ya geçmesine müsaade etti. Türkiye bu yönde bir tercih yaptı; çünkü Rojava'daki Kürt sorunu sübjektif, insani ve küresel bir sorun haline geldi. Yani Türkiye bu durumu kabul ederek yerinde bir adım atmıştır. Türkiye ve Türkiye'nin derin stratejisi açısından Kürt sorunun çözümünü desteklemesi daha iyi bir yaklaşımdır.

Bölgede yeni gelişmeler yaşandı. Suriye, Türkiye ve Irak'taki Kürtler arasındaki bağlar daha gelişmiş durumda ve İŞİD'in yarattığı ortak güvenlik sorunları nedeniyle geniş bölgede artan bir farkındalık mevcut. Bu durum bir çeşit pan-Kürt kimliğini zorluyor. Fakat Suriye, Irak, İran ve Türkiye'de farklı siyasi gerçeklikler olduğunun farkındayız. Prensip olarak, biz Kürtlerin haklarını ve özgürlüklerini, kendi kaderlerini tayin hakkını destekliyoruz. Ancak kendi kaderini tayin hakkının anlamı Suriye, İran, Irak ve Türkiye'de farklı olacaktır. Yani, bize önümüzdeki 5-10 yıl içinde Suriye, Irak, İran ve Türkiye'deki Kürtlerin durumunun ne olacağına dair öngörülebilir veya tahminde bulunabilir misiniz? Sizin de belirttiğiniz üzere, Türkiye'de Barış Süreci var. Ama Türkiyeli, Iraklı ve Suriyeli Kürtlerin içinde buldukları benzersiz koşullara göre kendi deneyimleri olacaktır. Peki, bu noktadan itibaren gelişmelerin evrimi nasıl olacaktır?

Kürdistan'ın her parçasında Kürt sorununa dair özel unsurlar bulunduğu, bu unsurların İran ve Türkiye ile aynı olması koşulunun olmadığına dair fikrinize katılıyorum. Bu ülkelerdeki Kürtler kendi ülkelerindeki ekonomik, kültürel, siyasi gündemler ya da

yönelimler ile yönetilmekteler. Önümüzdeki 5-10 yıl içinde Kürtlerin durumunun ne olacağına ilişkin sorunuza gelecek olursak da bu sorunun cevabı, Ortadoğu'nun coğrafi ve siyasi haritasının yeniden çizilmesi ile alakalıdır. Elbette ki sahip olmak zorunda olduğumuz haklarımızı inkâr etmiyoruz. Mevcut durum devam edecek olursa, Kürdistan'ın doğu bölgesi önümüzdeki 10 yıl içerisinde demokratik haklarına sahip olacaktır. Eğer önümüzdeki yıllarda Ortadoğu'nun siyasi haritası değişecek olursa, o zaman başka bir tercih yaparız. Durumu gözlemliyoruz, gücümüz ve uluslararası ilişkilerimiz var. Eğer uygun bulursak, sadece kendi milletimizin değil diğerlerinin de dâhil olmak üzere çıkarlarımızın gereğini düşünüyoruz. Ortadoğu'da haklarını elde edememiş başka halklar da bulunuyor.

Daha spesifik olarak, bugün İŞİD sorunu, koalisyon güçlerinin ve Irak hükümetinin devam eden operasyonlarıyla da alakalı olarak güncel ve gerçek bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda İŞİD'le mücadelenin nereye gideceğini düşünüyorsunuz? Yakın zamanda herhangi bir sonuç alacağımızı düşünüyor musunuz?

Ulusal ve coğrafi haritanın değişeceğini duyuyoruz, yani yönetim sistemlerinin aynı kalmayacağını biliyoruz. Sistem, demokratik bir şekilde değiştiğinde

kendi demokrasimize ve demokratik haklarımıza sahip olacağız.

Daha federal bir yönetimi mi kastediyorsunuz? Bugün daha farklı argümanlar da duyulmaktayız. Örneğin, Sünniler federal bölgeyi savunuyorlar ve bazı Şii gruplar da federal bölge seçeneğini gözden geçiriyor. Sonuç itibarıyla bu süreçte Irak'ın yapısı sizce nasıl olacak?

Irak sistemi federal bir sistemdir. Üç vilayet bir araya gelerek federal bir bölge ilan edebilir. Üç Sünni vilayetin bir araya gelerek bir federal bölge ilan edebileceği mi düşünüyorsunuz? Ben böyle bir şeyin yakın gelecekte mümkün olabileceğini sanmıyorum. Çünkü Sünnileri bir araya getirebilen bir lider yok. Özellikle Ortadoğu'da stratejik sonuçlara ulaşamamalarının nedeni de bu.

İKBY-Bağdat ilişkileri ne durumda? Maaşlar ve enerji kaynaklarına ilişkin bir anlaşmaya dair duyular alıyoruz. Geçmişe göre daha mı iyi olacak yoksa gelecek günlerde başka engeller de çıkabilir mi?

Her iki taraf arasında bir anlaşma var. Tam bir anlaşmaya ulaşabilmek için çalışıyor ve mücadele ediyoruz. Ancak Irak'taki durumdan endişeliyiz. Şiiler de Sünniler de kendi aralarında birleşmiş değiller. Irak'taki Sünniler Suudi Arabistanlı liderleri dinleyecekler ve diğer unsurlar ile

Mevcut durum devam edecek olursa, Kürdistan'ın doğu bölgesi önümüzdeki 10 yıl içerisinde demokratik haklarına sahip olacaktır. Eğer önümüzdeki yıllarda Ortadoğu'nun siyasi haritası değişecek olursa, o zaman başka bir tercih yaparız.

birleşmeyecekler. Bu nedenle de süreç demokratikleşmeye varmayacak. Bunun nedeni de Suudi Arabistan sisteminin demokratik süreçle uzlaşmaması veya onu kabul etmemesidir.

Farklı gruplar arasındaki farklılıklar söz konusu olduğunda, IKBY'den de bahsedebiliriz. Bildiğimiz üzere, Kürt grupların bakış açısında da ayrışmalar bulunuyor. Yaşanan son gelişmelerin IKBY'deki farklı partiler üzerinde sizce nasıl bir etkisi oldu?

Farklılıklar var ve olmaya da devam edecekler. Fakat bugün geçmişe kıyasla daha az farklılık bulunuyor. Bugün Kuzey Irak'ta bütünleşmiş bir politikaya sahibiz. Siyasi partiler Irak, Türkiye, Suudi Arabistan, Ürdün ve İran'a yönelik bütüncül politikalar ü-

retiyor. Bu ülkelerin hükümetleriyle karşılıklı ilişkilerimiz ve çıkarlarımız bulunuyor. IKBY'nin bu ülkelerin her biri ile karşılıklı ilişki ve çıkar politikası var. IKBY'de birçok siyasi parti faaliyet gösteriyor ve doğal olarak her parti farklı felsefe, politika, ideoloji, strateji ve yapıya sahip. Tabii ki farklılıklar var ve farklılıklar olmaya da devam edecek. Tek bir parti haline gelmeye niyetimiz yok.

Bir seviye aşağı inip partinize odaklanırsak, partinizde neler oluyor? Partinizin geleceği için neler söylersiniz? Son seçimlerde, özellikle Gorran Hareketinin oy tabanını KYB'ye çekerek yeniden güç kazandınız. KYB'nin IKBY siyasetindeki geleceğini nasıl görüyorsunuz?

KYB'nin politikası ve askeri harekâtları, halk tarafından memnuniyetle karşılandı. Benzer bir şekilde bölge genelinde partimize duygusal bir destek oluştu. Uzun bir süredir farklılıklarımız bulunuyordu; ancak gerçekleştireceğimiz gelecek kongrede bu sorunları çözmek zorundayız. Gorran Hareketi ile ilişkilerimiz iyi. Bazı illerde yönetim konularında Gorran Hareketi ile anlaşmış bulunuyoruz. Önümüzdeki altı ay içinde bazı bölgeleri birlikte idare ve yönetme manasına gelecek yeni ilişkiler ve deneyimlerimiz de olacak. Bunun yanı sıra Gorran Hareketi ile siyasi başka adımlar da atacağız.

Daha önce Kerkük Valisi Necmettin Kerim ile Ankara'da görüşme ve Kerkük hakkında çok yapıcı önerilerini dinleme fırsatı elde ettik. Siz Kerkük'ün geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ne dediğini bilmiyorum; fakat Dr. Necmettin Kerim'in söylediği her şeye güveniyoruz.

IŞİD'e karşı bu mücadelede, Irak ordusunun önce Musul'da sonra da diğer bölgelerde başarısız olduğunu gördük. Bugün ise Irak Devleti koalisyon desteği almakta, fakat pratikte, yani sahada mücadele Peşmerge ve Haşti Şaabi denen Şii milis güçlerince gerçekleştirilmektedir.

Bu çok karmaşık bir sorun. Sadece burada değil, Avrupalı ve Amerikalılarla birlikte katıldığımız toplantılarda bu güçlerin ne anlama geldiği ve IŞİD sonrasında Irak'ın geleceğini nasıl etkileyecekleri çok büyük bir sorun olarak gündeme geldi. Ülkede var olmaya devam mı edecekler? Irak'ın geleceği için iyi mi olacak? Geçmişe kıyasla daha fazla mı sorun olacak?

IŞİD'i insanların içinde yaşadıkları toplumsal koşullar ve durum yaratmıştır. Eğer insanların hayat şekillerini ve toplumsal koşullarını değiştiremezsek başka bir IŞİD ortaya çıkacaktır. En önemlisi, bize yardım etmek isteyenler. IŞİD gibi grupların bölgede yeniden türemesini engellemek için bize destek vermelidir. IŞİD, insanların mustarip olduğu ekonomik sorunlar, cehalet ve işsizlik gibi meseleler üzerinden yükselmiştir. Okuryazarlık ve demokrasi eksikliği yaşayan bir ülke, yer veya bölgede IŞİD gibi bir grubun çıkmamasını nasıl bekleriz? Olacaktır. Sosyal ve politik sorunlar çözülene kadar IŞİD gibi grupların olmaya devam edeceğini düşünüyorum.

Teşekkür ederiz.

Irak'taki durumdan endişeliyiz. Şiiler de Sünniler de kendi aralarında birleşmiş değiller. Irak'taki Sünniler Suudi Arabistanlı liderleri dinleyecekler ve diğer unsurlar ile birleşmeyecekler. Bu nedenle de süreç demokratikleşmeye varmayacak. Bunun nedeni de Suudi Arabistan sisteminin demokratik süreçle uzlaşmaması veya onu kabul etmemesidir.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

© Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr